

OBISKALI SMO MARICO KVAC

Živim
za
Rdeči
križ

Te dni je praznovala svoj osemdeseti rojstni dan. Dvainštirideset let je poučevala naše solarje, v krajevni skupnosti Rožna dolina jo poznajo kot »tisto od Rdečega križa.« To je MARICA KVAC.

Seveda s tem še zdaleč nismo povedali vsega, kar Marica je, kar je bila in predvsem ne, kaj ona ob vsem tem čuti, misli. Zato smo jo obiskali. Hoteli smo izvedeti kaj več o njej. Prijetna ženička je, polna delovnega elana, polna življenja. Pa o njej, o njenem življenju nismo izvedeli kaj dosti faktografskih podatkov. O sebi namreč nerada govori. Nenehno se je bala, da bi kdo mislil, kako se »napihuje«, kako povečuje svoje delo. Pa venadarle vemo, da je veliko doživela, pretrpela, spoznala. Med narodno osvobodilno vojno je bila zaprta v Starem piskru pri Celju, potem izseljena v Paračin. Po vojni se je udeležila političnega tečaja v Beogradu kot slovenska učiteljica-izganka in potem odšla v Bolgarijo, da bi našim otrokom čez mejo vlila znanje in jih vzgajala. Pravijo, da je bila odlična pedagog, dober prijatelj.

Ne le, da je bila, tudi sedaj je. To pričajo tudi številni šopki cvetja in darila, ki so ji jih ob njenem prazniku prinesli ali poslali znanci, prijatelji.

Beseda je nanesla na to in ono, vendar pa se je Marica vedno znova povrnila na organizacijo Rdečega križa. »Veste, s to organizacijo živim, ker vidim, da uspevamo. Največ sredstev dobimo z zbiranjem papirja, čeprav nam ga zadnje čase veliko poberejo tudi pionirski. Ta denar potem pametno razdelimo med tiste krajane, ki so naše pomoči najbolj potrebni. Ob vsakem Novem letu obdarimo okoli 140 krajanov. Vsa obvestila, darila, raznesemo sami. Res je to za nas včasih težko, posebno še, ker nas je večina že v letih, mladih pa kar ni in ni zvev. Ne vsem, kako bo potem, ko bomo mi, starejši, nehali z delom.«

Ne, Marica nikoli ni pomislila, da ne bi več delala, na to jo opominjajo noge. Tisti dan, ko

smo jo obiskali, je šla prvič v mesto s palico in kar nerada jo je vzela s seboj.

Rada živi v tem kraju, tu ima že številne prijatelje – prišla je namreč pred devetnajstimi leti iz Vojnika, ki se ga tudi najraje spominja, vendar pa se že psihično pripravlja na odhod, na selitev. Če bo le imela srečo bo odšla v Dom starejših občanov Kolesija. Pa ne s težavo, kot večina njenih vrstnikov. Celo veseli se svojega novega doma.

Številnim čestitkam ob njenem prazniku se pridružujemo tudi mi, z željo, da bi delo, ki ga z veseljem opravlja, nadaljevala še dolgo vrsto let.

NINA LEGAT-COŽ

Celovski dijaki –
horjulskim učencem

Učenci COŠ Horjul smo si 10. 2. 1982 ogledali igrice Hodl de bodl ali dve vedri vode, ki so jo odigrali dijaki slovenske gimnazije v Celovcu. Igrica je bila šaljiva, zabavna in polna zapletov, ki so se na koncu srečno razvozlati. Navdušeno smo spremljali dogajanje na odru, na koncu pa smo poprosili igralce za kratek intervju.

Koliko časa že igrate?

V tej zasedbi igramo dve leti. Klub Oder Mladje pa deluje že od leta 1975.

Kolikokrat ste že nastopili s to igrico?

Sedem-krat v Avstriji, v Ljubljani, v Polhovem Gradcu in v Horjulu. Naš cilj je, da bi odigrali 25 predstav.

Koliko vaj ste imeli?

Vadili smo mesec dni, en mesec pa smo pripravljali sceno in obleko.

Kdo je vaš vodja?

Naš vodja je Rozi Tratar, režiser pa Franci Končan.

Zakaj ste se odločili za to igrico?

Zanjo smo se odločili zato, ker se nam zdi važno ponesti slovensko besedo med najmlajše.

Ali ste doživeli kakšen poseben dogodek, ki se vam je globoko vtisnil v spomin?

Posebno doživetje je bilo nastopati pred sošolci in v slovenskem klubu na Dunaju.

Kako vam je všeč Horjul?

Horjul nam je všeč, pokrajina je podobna Koroški.

Hvala za zaigrano igrico in odgovor. Vabimo vas še med nas.

MOJCA PETROVČIČ
MONIKA GABROVŠEK
VERONIKA HRIBERNIK
ANDREJA ŽELEZNİK
6. a COŠ Horjul

Materina ljubezen je največje bogastvo za otroka

Premalo rejniških družin

Žal se vsi otroci ne rodijo zaželeni in ni jih malo, ki so svojim staršem – ne samo očetu, ampak tudi materi – odveč. Veliko je tudi takih, ki jim starši ne morejo zagotoviti niti primerne bivališča niti drugih življenjskih pogojev. Nekaj takih otrok dobi povsem novo družino in nove starše, ker se jim roditelji povsem odrečejo, za druge pa je treba najti rejniško družino. V naši občini je takih rejniških družin osem, vendar je to premalo.

V rejo je namreč treba dati tudi otroke, za katere roditelji ne morejo skrbeti, ker so se vdali alkoholu. Kakorkoli že, ko otrok odide od matere ali od obeh staršev, se jim hitro odtuji in njegova družina postane tista, ki se

je obvezala, da bo zanj skrbela. Veliko je mater v naši občini – predvsem so to žene iz drugih jugoslovanskih republik – ki se za svoje otroke v reji kmalu nehajo zanimati in vez med njimi je kaj hitro pretrgana. Otroci ostanejo v reji do svojega 18. leta ali dlje.

Če pogledamo rejništvo povsem s človeškega vidika, je to težka in nemalokrat boleča naloga. Za otroka je rejnica prava mati, naveže se nanjo in jo ima rad. Tudi rejniška družina vzljubi otroka, saj je njihov, vendar je nekje globoko v srcu vedno prisoten strah, kdaj bo mati (ali oboje roditelja) otroka odpeljala. Ljubljeno bitje pa je težko izgubiti.

Težko bi torej verjeli, da rejniške družine vzamejo otroke v rejo zaradi denarja. Veš denar, ki ga od socialnega skrbstva dobijo, potrošijo za otroka in za službo torej ni. Je pa zato veliko skrbi, saj mora rejnica za otroka skrbeti kot prava mati, vzgaja ga in hrani, skrbi zanj od polnoči do polnoči, mesece in leta – z večnim strahom, da ji lahko že jutri prava mati otroka vzame in odpelje s seboj.

Za rejo se odločijo predvsem ženske, ki imajo rade otroke in rade pomagajo. Večina je res dobrih in skrbnih. Če ženska vzame v rejo tri otroke, dobi status delavke – teče ji delovna doba in je socialno zavarovana. Prav tako dobi status delavke ženska, ki sprejme v rejo zelo prizadetega otroka. Posebno teh žena je zelo malo. Pravzaprav je rejniških družin v naši občini premalo, saj morajo zato pri občinskem socialnem skrbstvu dom za te otroke iskati drugod.

Rejništvo naj bi bilo le kratkotrajen ukrep in vez med materjo in otrokom naj bi ostala čim tesnejša. Tako socialne delavke v občini kot tudi patronažna služba skušajo obdržati to vez, da se mati ne bi odtujila od otroka in ga nazadnje zavrgla. Te službe pa obenem bedijo tudi nad tem, kako se otrokom v reji godi.

Viški zavod za socialno delo je v minulemu letu pripravil tudi seminar, na katerem so krajane pobliže seznanili z rejništvom in skušali zanj vzbuditi več zanimanja. V naši občini za otroke v reji omogočajo tudi letovanje na morju – v Pacugu, spominjo se nanje ob drugih priložnostih in še kaj.

Vse take pozornosti pa otroku ne morejo nadomestiti družine, ljubezni in topline. In koliko je otrok, ki nežnega in toplega objema materinih rok ne poznajo, otrok, ki živi-jo zaradi zmot in napak odraslih – in ne nazadnje tudi zaradi njihove sebičnosti – brez varnega materinega naročja, ki je s svojo ljubeznijo najboljši porok za pravo in srečno življenjsko pot otroka. In tudi rejnice lahko otroku ponudijo to varno in ljubeče naročje.

BILI SO MED NAMI

Jože Gačnik

26. februarja smo se zadnjič poslovili od revolucionarja, predvojnega komuniste Jožeta Gačnika iz Velikih Lašč.

1900. leta se je rodil na mali kmetiji Gačnikovih na Opalkovem, šolal se je v Velikih Laščah. Doma na kmetiji, kjer je delal, sta ga doletela tudi gorje in pomanjkanje prve svetovne vojne. Še pred osemnajstim letom je bil mobiliziran, boril se je v Tirolah, kjer je bil tudi ranjen in sodeloval v judenburškem društvu Sokol. Toda kmetijo, ki je dajala premalo kruha številni družini, je moral kmalu zapustiti.

V Ameriki, kjer je občutil vse bridkosti malega človeka – delavca, si je ustvaril slovensko družino in se s težko prisluženim denarjem 1932 vrnil domov. V Velikih Laščah si je osvojil temeljne pogoje za preživljanje družine z lastnim delom.

Že onkraj oceana se je povezoval z naprednimi delavci in se zanimal za marksistično literaturo, bil pa je tudi član slovenske podporne narodne enotnosti.

Kruta spoznanja, ki jih je doživljal na življenjski poti, so ga kovala v revolucionarja. Tako je kmalu našel stik s predvojnimi komunistom Francetom Sterletom-Ninom, ki ga je povezal z ing. Antonom Štebujem in Črnuč ter s prof. Jožetom Šeškom iz Kočevja. Leta 1937 je bil sprejet za kandidata KPS. Kot kandidat KPS, ki je delovala v ilegali, je dobival konkretne naloge. Ker je bil razgledan in pri ljudeh priljubljen, je kmalu zbral okrog sebe veliko somišljenikov. Vsakomur, ki je zašel v težave, je znal pravilno svetovati in mu tudi pomagati. Organiziral je društvo kmečkih fantov in deklet, ki so s svojo dejavnostjo odigrali pozitivno vlogo. Njegovo delovanje tedanjim oblastnikom in njihovim plačancem ni ostalo neopaženo. Vedno ga je obvarovala spretnost, iznajdljivost in previdnost. Nikoli mu niso uspeli dokazati, da deluje proti tedanji družbeni ureditvi.

Ob kandidaturi za predsednika vlade dr. Mačka je bila naloga KPJ, dobiti čimveč naprednih poslancev, ki niso kompromitirani.

Tedaj je pridobil naprednega kmeta Ivana Tomšiča iz Stop, da je kandidiral in dobil precejšnje število glasov na napredni listi. Ker se je s svojo aktivnostjo izkazal, je bil v letu 1939 sprejet v KPS. Navzoči so bili tovariši Tone Tomšič, Jože Šeško in Albin Videnič v Stari cerkvi pri Kočevju. Ves se je predal revolucionarnemu delu. To delo je širil tudi izven tedanje velikolaške občine, na Bloke in v Loško dolino. Pri njem so imeli vedno zatočišče razni predvojni revolucionarji iz najvišjih forumov CK KPJ.

Bliskoviti napad fašizma – druga svetovna vojna. Šlo je za bitki ali ne biti. Tedaj je bil zopet naš Jože tisti, ki nas je opozarjal na težke čase, kako se je treba pripravljati na boj s sovražnikom, zbirati in skrivati vojaški material, kako se organizirati in pripravljati ljudstvo na oborožen odpor.

Že konec maja 1941 je bil ustanovljen prvi skojevski aktiv v Velikih Laščah, kasneje pa tudi v Opalkovem, v novembru 1941 pa tudi na Rašici. Pod njegovim vodstvom in z osebnim delovanjem je bil že v juniju 1941 ustanovljen prvi odbor OF v Dvorski vasi, nato v Opalkovem, Robu, Velikih Laščah, Malih Laščah, na Rašici, Robu in na Karlovcu.

Poleti 1941. leta je organiziral širše posvetovanje med Ortnekom (vodili so ga Miha Marinko, Jože Rus in Dolfe Jakhel), nato rajonski odbor OF, katerega sekretar je bil. Postal je kreator, organizator in realizator nalog KP in OF v našem kraju. Ves se je posvetil borbi in revoluciji, dal je na razpola-

go vse svoje premoženje, izpostavil nevarnosti svojo družino in svoje življenje.

Zaradi izdajstva je bilo aretiranih 45 Laščanov, v snežnem metežu je prihrumelo v Velike Lašče 2.500 do zob oboroženih Italijanov. Pobirali so vse po spisku izdajalca, ki jih je vodil po hišah, in nas odpeljali uklenjene v italijanske zapore v Ljubljano. Znan je velikolaški proces pred fašističnim italijanskim sodiščem v Ljubljani 11. in 12. junija 1942. Njegovo zadržanje je bilo herojsko. Čeprav je bil predlagan za usmrtevec, je dvigal moralo omahljivcem, tako da ni prišlo do nobenega izdajstva v preiskavi. Na procesu je bil končno obsojen na dosmrtno ječo, kar je kot revolucionar sprejel z velikim olajšanjem.

Čeprav je 9. septembra 1943 Italija kapitulirala, pa je bil skupaj z ostalimi jetniki izpuščen šele februarja 1944 s posredovanjem Rdečega križa.

Na Rakeku je ušel iz vlaka in se prebil na Notranjsko k partizanom. Kot predvojni revolucionar je bil že 1944 imenovan za okrožnega načelnika narodne zaščite.

Po osvoboditvi je bil imenovan za pomočnika načelnika narodne milice za ljubljansko okrožje, nato pa je vrsto let vodil LIP-Ribnica. Ko si je uredil družinsko življenje in se vrnil v Velike Lašče, je bil sprva tajnik KZ Velike Lašče, nato pa je predano opravljal dolžnost organizacijskega sekretarja OK ZKS Velike Lašče.

Kot revolucionar in aktivist pa je še naprej neumorno deloval na vseh področjih družbeno političnega življenja navkljub njegovi visoki starosti do smrti.

Mi, njegovi sodelavci, v najtežjih časih naše NOB se ga bomo z vso spoštljivostjo radi spominjali. Bil nam je vzornik – komunist. Vsa zgodovina tega gradučja v junaški epopeji NOB in povojni področja je tesno povezana s tovarišem Jožetom. Med vsemi se je vedno odlikoval s svojo skromnostjo, tovarištvom, nesebičnostjo, pripravljen vedno svetovati in pomagati malim ljudem. Vedno je stal v prvih vrstah.

JOŽE ZEVIK